

SAYFA TASARIMINDA KANON, IZGARA VE ORANLARIN KULLANIMI

Use Of Canons, Grills And Proportions In Page Design

Dr. Öğr. Üyesi. Emine YALUR

Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi Gönen MYO, Bilgisayar Destekli Tasarım ve Animasyon Programı, Balıkesir/TÜRKİYE
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0362-4428>

ÖZET

Sayfa terim olarak günümüzde daha çok dijital teknolojiyle bütünleşik olarak kullanılsa da, yüz yıllardır farklı materyaller üzerinde çeşitli düzenlemeler ve farklı tekniklerle oluşturulan yapılar olarak tanımlanabilir. Ne tür bir materyal üzerinde konumlanırsa konumlanırsın, okuyucu tarafından net bir şekilde algılanabilecek, okunabilirliği yüksek, dengeli ve bütünlüğün sağlanabildiği bir tasarım sayfa için en önemli esaslardan biridir. Bunu sağlamanın bilinen en etkin yollarından biri de türkçeye ızgara olarak çevrilen grid yapılarıdır. Izgaralar, estetik bir görsel tasarımın matematik hesapları yapılarak etkili ve verimli bir görünüme kavuşmasını sağlamaktadır. Sayfanın yapısına ait boşluk, sütun, sayfa bilgisi gibi unsurların yanı sıra, yapılan işe özel bilgiyi aktarmayı sağlayacak tipografi, illüstrasyon, fotoğraf ve grafik unsurların tümüyle etkili bir görsel yapı oluşturabilmek için ızgara doğru bir rehber olacaktır. Bu durumda tasarım yapılacak alan için doğru ızgarayı belirlemek ise, geçmişten gelen kanon ve oranlarla mümkün olacaktır.

Ticari ve sosyal web portalları, dijital uygulamalar, sosyal mecralarda kullanılacak reklam veya herhangi bir içerik, dijital gazete ve e-dergilerin yanı sıra basılı kitap, dergi, gazete, katalog, broşür veya afişler birer sayfa olarak nitelendirilerek tasarımcı tarafından bir zemin hesaplamasıyla tasarlanmalıdır. Bu sebeple sayfa tasarımının muhakkak ki daha çok, çok sayfalı ürünleri kapsadığı düşünülse de tüm görsel tasarım ürünlerinin birer sayfa içerdiği düşünüldüğünde sayfanın, tasarımın ve ızgaranın önemi açığa çıkmaktadır. Geçmişten günümüze sayfa tasarımlarında kullanılan tekniklere yer verilen bu çalışmada, ızgaranın neden ve nasıl kullanılacağı sorularını cevaplamak amaçlanmaktadır. Sonuç olarak, pek çok sanat alanında kullanılan oran ve hesaplamaların grafik tasarımın önemli bir parçası olan sayfa tasarımında da bir o kadar önemli olduğu kanısına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sayfa, Tasarım, Izgara, Oran.

ABSTRACT

Even though the page is used as a term in integration with digital technology, it can be defined as structures created with various arrangements and different techniques on different materials for hundreds of years. Regardless what kind of material it is positioned on, design that can be clearly perceived by the reader, a design with high readability, balance and integrity is one of the most important principles for a page. One of the most effective ways to achieve this is the grid structures translated into Turkish as Izgara. Grids enable an aesthetic visual design to have an effective and efficient appearance by making mathematical calculations. In addition to elements such as spaces, columns and page information belonging to the structure of the page, the grid will be a correct guide in order to create an effective visual structure with all of the typography, illustration, photography and graphic elements that will enable to convey the information specific to the job. In this case, determining the right grid for the area to be designed will be possible with the canons and proportions from the past. Commercial and social web portals, digital applications, advertisements or any content to be used in social media, digital newspapers and e-journals, as well as printed books, magazines, newspapers, catalogs, brochures or posters should be designed as one page and designed by the designer with a ground calculation. For this reason, although the page design is thought to cover mostly multi-page products, when it is considered that all visual design products contain one page, the importance of the page, design and grid becomes clear. In this study, which includes the techniques used in page designs from the past to the present, it is aimed to answer the questions of why and how to use the grid. As a result, it has been concluded that the ratios and calculations used in many fields of art are equally important in page design, which is an important part of graphic design.

Keywords: Page, Design, Grid, Ratio.

1. GİRİŞ

Kil tabletler, tarihi yazıtlar ve matbaanın bulunuşuna kadar el yazısıyla çoğaltılan eserler göz önünde bulundurulduğunda sayfalar, en uzun geçmişe sahip tasarım ürünleridir. Teknolojik değişimler sayfa tasarımında evrim niteliğinde gelişmelerin yolunu açmıştır. Gutenberg'in matbaayı icadından sonra yüzyıllarca pek bir değişikliğe uğramayan teknoloji, tasarım ve sayfanın durağan görüntüsü 1900'lü yıllara doğru kırılmaya başlamıştır. 20. yüzyılın başından itibaren bakıldığında ise sayfa üzerinde kullanılan unsurlar ve sayfayı hazırlamak için kullanılan araçlar değişmiş olsa da amaç ve anlam olarak çok fazla değişiklik olmamıştır. Fakat artık sayfanın görünümü ve felsefesi gerek tasarımcı ve yayıncı gerekse okuyucu için önemli bir konuma ulaşmıştır.

Günümüzde sayfa tasarımı denildiğinde akla daha çok web sayfaları gelmektedir. Genel olarak bakıldığında ise dergi, gazete, kitap, katalog ve faaliyet raporu gibi çok sayfalı ürünlerle birlikte afiş, katlı broşür ve el ilanları gibi tek sayfalı basılı ürünlerin yanı sıra web sayfaları, dijital kitaplar, sosyal medya uygulama arayüzleri gibi dijital ortam tasarımları da sayfa tasarımı konusu içerisinde ele alınabilir. Teknik ve uygulanan materyal olarak değişiklik gösteren basılı sayfalar ve dijital portalların hazırlanma süreçlerindeki farklılıklar var olmakla birlikte bu farklar profesyonel bir çalışan için küçük nüanslardan ibarettir. Planlama aşamasında bir sayfanın öncelikle ileteceği mesaj ve mutlaka içermesi gereken imgeler belirlenir. Tasarımcı iletilmek mesajına uygun fiktörel unsurları da katarak sayfayı bütünsel bir görünüme kavuşturur. Yapılan sayfa tasarımında kullanılacak program çoğu zaman tasarımcının inisiyatifine bağlı olmakla birlikte, web portallarında daha çok pixel bazlı Adobe Photoshop programı verimi arttırabilirken, basılı materyaller için genellikle vektör bazlı Illustrator, InDesign veya Corel ve şimdilerde güncellenmeleri olmayan 90'lı yıllarda daha çok rağbet gören Quark Express veya Freehand programları tercih edilebilmektedir. Ayrıca basılı materyaller için çalışılan tasarımlarda imge olarak fotoğraf kullanılacaksa düzenlemeler için Photoshop'tan da faydalanılarak hibrit çalışma sistemi de sıklıkla tercih edilen yöntemdir. Kullanılan teknolojik program ve bir takım teknik özelliklerin dışında tasarım için belirleyici tasarım ilkeleri göz önünde bulundurularak genel olarak grafik tasarımda başarılı sonuçlar elde edilebilir. Tasarım ilkelerinde önemli bir parametre olan oran, sayfa tasarımında 1900'lü yıllarda grid ismiyle anılan ızgaraların rehberliğiyle daha kolay sağlanabilmektedir. Ayrıca sayfadaki gerekli düzen ve denge de aynı şekilde tasarımcının eskizi çalışırken belirlediği doğru ızgara kullanımıyla rahatlıkla sağlanabilecektir. Bir çalışma için kullanılacak ızgaranın belirlenmesinde, tasarımcının ızgaralar ve sayfa tasarımları konusunda genel bir bilgi birikimine sahip olması işini kolaylaştıracaktır.

2. SAYFA TASARIMI NEDİR?

Sayfa tasarımı, kısaca imgeleri belirli bir düzen eşliğinde sayfaya yerleştirme olarak tanımlanabilir. Fransızca mise-en-page (putting-on-the-page / sayfaya koymak) teriminden türeyen Türkçe'de mizanpaj olarak da bilinen kelimeyi karşılamaktadır. İngilizcede ise layout (sayfa düzeni) olarak geçmektedir. Sayfa tasarımı, metnin ve görsel unsurların bir sayfa içerisine nasıl yerleştirileceğini belirler. Yerleştirilen unsurların birbirleriyle ve sayfanın tümüyle nasıl bir görünüm sağladığı, ortaya çıkan görüntünün okuyucu veya hedef kitle tarafından nasıl gözüktüğü ve algılandığını ve okuyucunun tasarıma bakış açısını etkileyecektir (Ambrose ve Harris, 2019; 6).

Sayfanın tasarımında kullanılacak bileşenler çizgi, şekil, renk, ton, doku, yön ve oran gibi sanat ve tasarım unsurlarıdır. Fotoğraf, illüstrasyon, tipografi ve grafikler sayfa özelinde bu unsurlara eklenebilir. Sayfada mesajı veya bilgiyi aktarmak için kullanılacak bu unsurlar, tasarımcının bilgi ve tecrübeleri dahilinde kompozisyonda bütünlüğü ve görsel sürekliliği sağlayacak şekilde vurgu, oran, hiyerarşi gibi ilkeler göz önünde bulundurularak yerleştirilir.

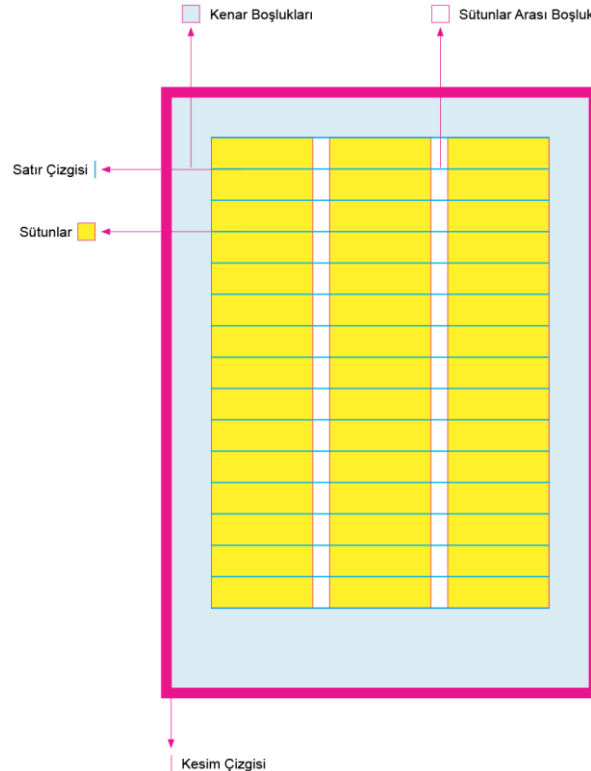
Tasarlanan sayfa ne tür bir ortamda sunulacak olursa olsun iki noktanın öneminden bahsedilebilir. Birincisi okuyucunun ilgisini çekmeli ve ikincisi mesajın okuyucu tarafından hızlı bir şekilde anlamlandırabilmesini sağlayabilmesidir. Okuyucunun ilgisini çekmesi beklenen bir sayfanın, belirli bir düzen içermesi gerekir. Bu durum profesyonel olarak tasarım ilkeleri göz önünde bulundurularak çalışılan sayfalarda sağlanabilir. Denge, ritim, boşluk, vurgu, oran ve kompozisyon gibi temel ilkeler neredeyse tüm grafik ürünlerinde aranan niteliklerdir. Bir sayfada dengenin ayarlanabilmesi için ızgaralar oldukça hızlı yönlendirecek kılavuzlardır. Denge, ister simetrik ister asimetrik olsun ızgaraların kılavuzluğu çalışmayı kolaylaştıracaktır. Tıpkı denge gibi vurgunun yapılacağı unsurun sayfada nereye yerleştirileceği; sayfanın kenar boşlukları (margins) veya mesajı öne çıkaracak boşluğun nasıl kullanılacağı; sayfadaki unsurların birbirleriyle ve sayfayla olan oranının hangi ölçüde belirleneceği ve sayfadaki kompozisyonda bütünlüğün

nasıl sağlanacağı gibi problemler yine doğru ızgara kullanımı rehberliğiyle hızlı bir şekilde çözüme kavuşturulabilecektir. İkinci önemli nokta olan okuyucunun sayfadaki mesajı hızlı anlamlandırması da aslında vurgu ve düzene bağlıdır denilebilir. Vurgu doğru unsura yapıldıysa, okuyucu mesajı hızlıca anlayabilir. Doğru unsur tipografi, grafik, fotoğraf veya illüstrasyon olabilir. Buradaki amaç ana mesajda ne anlatılmak istendiği ve nasıl anlatıldığıdır. Burada okuyucunun yaşı, eğitim seviyesi veya kültürel yapısı da muhakkak ki tasarımcı tarafından göz önünde bulundurulmalıdır. Bu sebeple öncelikle okuyucunun hedeflenen sürede sayfadaki mesajı algılayabilmesi için yayıncının veya markanın hedeflediği okuyucu kitlesi mutlaka tasarım sürecinin başında belirlenmelidir.

2.1. Sayfa Tasarımında Karşılaşılabilecek Olası Terimler ve Yazılımlar

Sayfa tasarımı, belirlenen unsurların sayfaya yerleştirilmesi tanımıyla ele alındığında basit bir süreçle üstesinden gelinebileceği düşünülebilir. Fakat sayfa genellikle okuyucuya aktarılmak istenen mesajın içerdiği unsurların yerleşimi dışında, kenar boşlukları, satır ve sütunlar, sayfa altı ve üstü bilgiler gibi farklı gruplar halinde çeşitli unsurlar içeren kolektif bir çalışma süreci gerektirmektedir. Kenar boşlukları, kesim ve cilt payı için sayfanın tasarım alanı dışında bırakılması zorunlu alan olarak nitelendirilmesinin yanı sıra, alanında etrafında boşlukla çevrelenen bir unsurun dikkat çekeceğinden de söz edilebilir. Burada boşluğun vurgulama ve rahat okumayı sağladığı göz ardı edilmemelidir. Sayfanın üst kısmında bırakılan boşluk okuyucunun gözünün sayfada ilk olarak yazının en üst noktasına odaklanmasına yardımcı olacaktır (Lipton, 2007; 120). Ayrıca kenar boşlukları çok sayfalı ürünler özelinde cilt yapısına ve sayfa sayısına göre düzenlenmelidir. Özellikle daha kalın kitaplarda sona doğru yaklaşan sayfalarda içte kalan metinlerin ve görsellerin okuması zorlaşacağından iç kenar boşluğun planlamada daha fazla verilmesi daha doğru olacaktır.

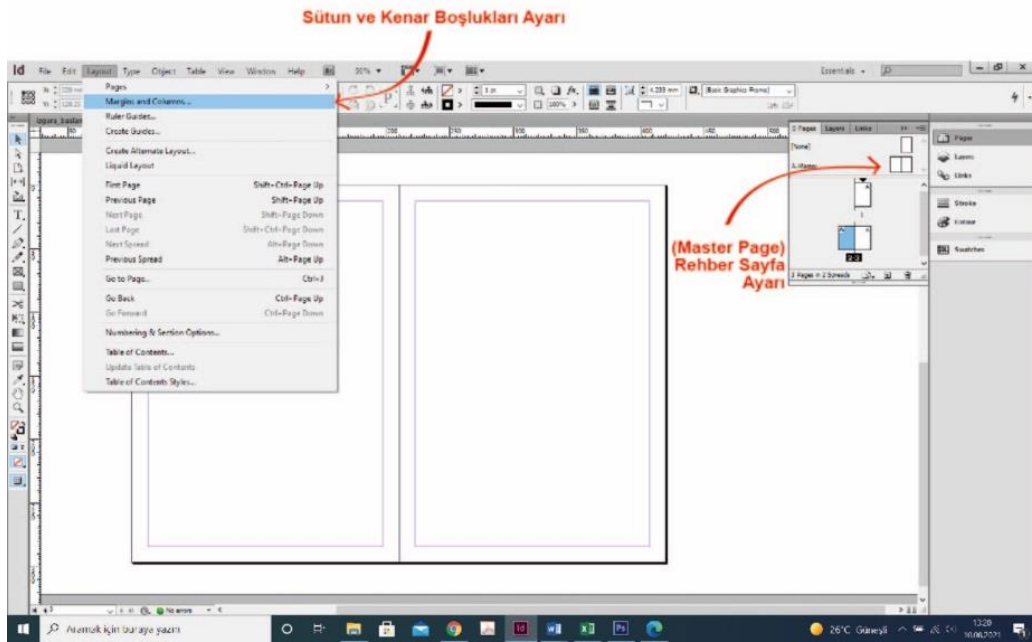
Sütunlar, daha çok tasarım yapılacak alanı belirleyen çizgilerdir ve ana metindeki yazı veya diğer unsurlar daha çok bu bölgede kullanılır. Bir sayfanın sütun sayısı sayfanın yapısına göre belirlenir. Satırlar, kısaca sayfayı yatay olarak hizalayan hayali çizgilerdir. Sayfa içerisindeki metinlerin alt çizgisi genel olarak bu hayali çizgilere hizalanır ve sayfanın yapısı, ölçüsü, sayfada kullanılacak font ve büyüklüğü gibi pek çok değişken göz önünde bulundurularak sayfanın satır sayısı belirlenir. Sayfa altı ve üstü bilgiler ise, okuyucuyu yönlendirecek başlık, bölüm ismi, sayfa numarası, dipnotlar veya yönlendirme simgeleri gibi unsurları içeren alanlardır. Sayfada bu alanların dışında, yani genellikle sayfanın odağında kalan alan ise tasarım alanı olarak değerlendirilebilir. Verilecek mesaj, aktarılmak istenen metin, kullanılacak illüstrasyon, fotoğraf, grafik ve tabloların büyük kısmı tasarım alanı içersine yerleştirilecek şekilde sayfa tamamlanır.



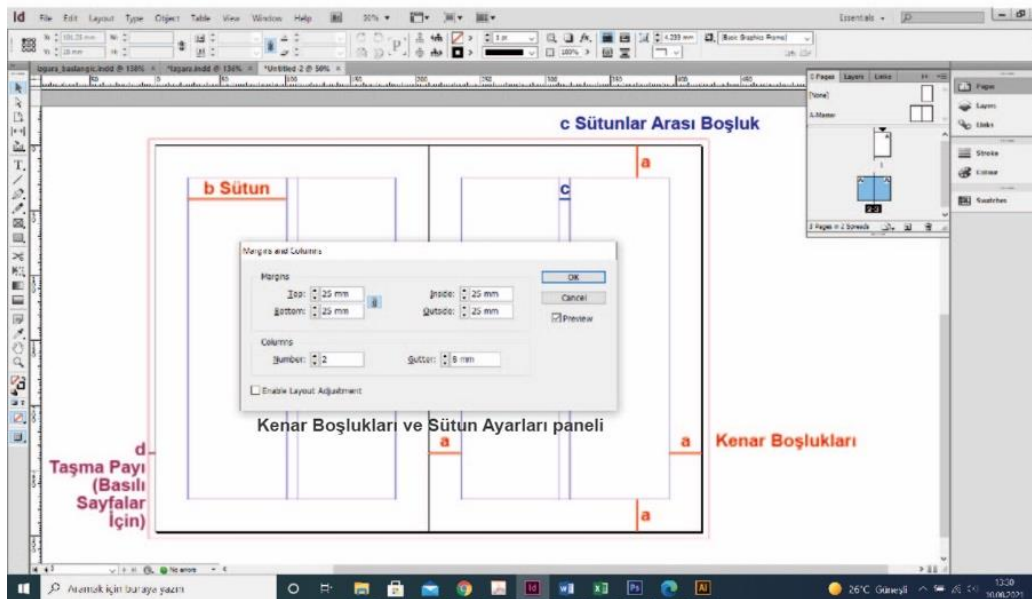
Resim 1. Sayfa terimleri.

Sayfanın bu bileşenleri özellikle dergi, kitap, gazete gibi çok sayfalı ürünlerde mutlaka göz önünde bulundurularak tasarım planlaması yapılmalıdır. Tasarım sürecinde güncel bir yazılım (Adobe Indesign, Illustrator vb.) kullanıldığı takdirde sayfayı oluşturan bileşenlerin yerleşiminde tasarımcıyı daha konforlu bir sürecin beklediği söylenebilir.

Resim 2. Sağ ve sol sayfaya sahip bir tasarım şablonu. Sol ok Adobe Indesign yazılımının yeni bir sayfa açıldık-tan sonra kenar boşluklarının ve sütunların düzenlenmesi için açılacak paletin konumu. Yazılımın orijinal kullanımında 'Layout' sekmesinden 'Margins and Columns' seçeneği tıklandığında Resim 3'ün orta kısmında bulunan palet açılır ve tasarımcı burada kenar boşlukları ve sütun düzenlemele-rini belirleyebilir. Tasarımcı bu paleti açmadan önce 'Pages' paletinden sağ okun gösterdiği 'A-Master' sayfaları seçtiğinde bundan sonra açacağı sayfalarda 'A-master' özellikleri otomatik olarak yüklenecektir. Tasarımcı dilerse alternatif master sayfalar ekleyebilir ve açtığı sayfanın hangi maste-rın özelliklerini almasını isterse onu tanımlayabilir.



Resim 3. Tasarımcı açılan panelde sağ, sol, üst ve alt boşlukları girebilir ve sayfada genel olarak kullanacağı bir sütun sayısı belirleyebilir. Kenar boşluklarının ve sütunların ekranda net olarak gözüktüğü pembe çizgiler aslında sadece tasarım sırasında gözüken ve rehberlik eden hayali çizgilerdir.



Kenar boşluklarının, sayfa altı veya sayfa üzeri bilgilerin, sayfa numaralarının ve sütunların sınırlarının belirlendiği bu çizgiler aslında çalışmaya özgü ızgaralar olarak nitelendirilebilir. Roman ve hikaye gibi daha çok ana metin ve başlıklardan oluşacak biraz daha geniş bir ölçüye sahip çok sayfalı tasarımlarda bu tür ızgaralar tasarımcının her sayfa için yeniden düzenleme yapmasının önüne geçer. Birden fazla bölüm içeren tasarımlar için bir veya daha fazla 'Master' sayfanın özellikleri kullanılarak metin ve diğer unsurlar sayfada kolay bir şekilde yönlendirilecek ve bu durum daha çok tasarımın estetik yapısına ayrılacak zamanın artmasını sağlayacaktır.

Izgara kullanımı çok sayfalı ürünler açısından tasarımcıya büyük kolaylık sağlasa da, illustrator veya minvalinde bir yazılımda da afiş, broşür, kart, davetiye gibi tek sayfalı ürünler için tasarımcı aynı işlevi gören 'ruler' veya 'cetvel' çizgilerini kullanabilir.

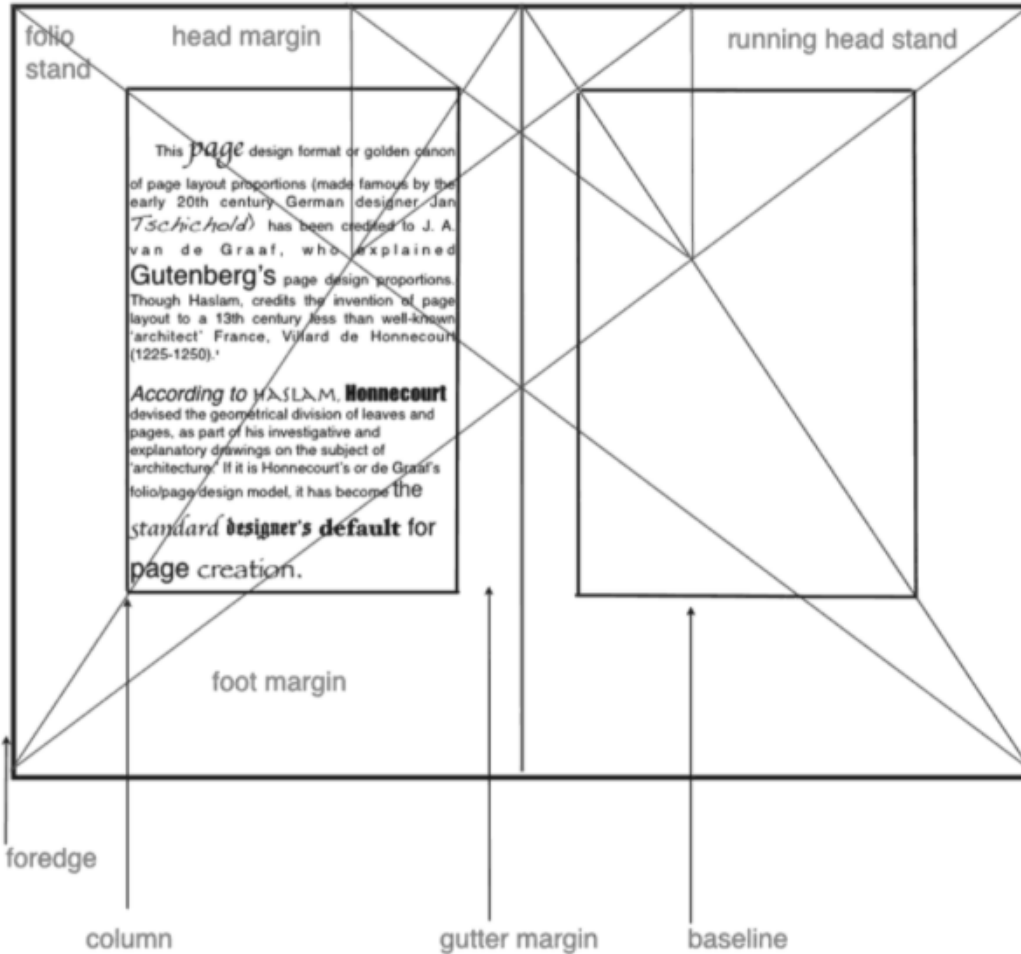
3. SAYFA TASARIM TARİHİNDE KANON, ORAN VE IZGARALAR

3.1. Sayfa Tasarım Tarihinde Kanonlar

Yüzyıllardır çeşitli tekniklerle çoğaltılan kitap veya sayfalara bakıldığında, çoğunun okurken rahatsız etmeyecek bir düzene sahip olduğu görülebilir. Terim olarak ızgara veya grid yirminci yüzyılın başlarında kullanılmış olsa da, Gutenberg'in hurufatlarla çoğalttığı İncil'inde veya daha önce el yazısıyla çoğaltılan nadir eserlerde de belirli bir düzen ve hatta sonradan yapılan araştırmalara göre bir matematiksel hesap olduğu ortaya çıkmıştır.

1230'lu yıllarda Fransız mimar Villard de Honnecourt (1200-1250)'ın bugünün sayfa tasarımının temelini oluşturduğu söylenebilir. Eskiz defteri için bir parşömen yaprağını belirli bir şekilde katlayarak metne bir düzen getirmiştir. Modern ızgara ve modern sayfa tasarımlarının çoğunun on üçüncü yüzyılda Honnecourt mimarisi olan bu formülenden türetildiği söylenebilir (Guthrie, 2011: 26).

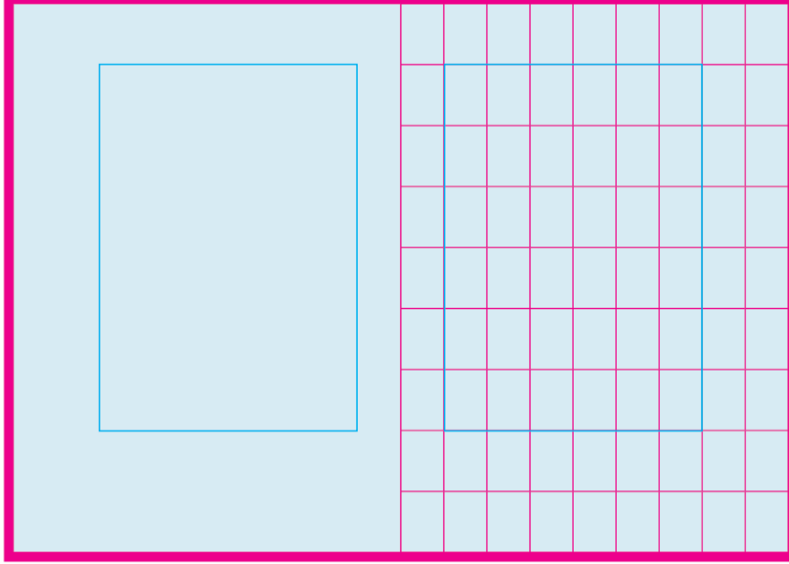
Resim 4. Villard de Honnecourt'ın her sayfası dokuza bölünmüş çift sayfa görünümü.



Kaynak: Guthrie, 2011: 26.

Raúl Mario Rosarivo (Arjantin, 1903-1966) yalnızca bir çizim pusulası, cetvel ve standart ölçü birimleri kullanarak, Gutenberg tarafından uygulanan sayfaların bir kompozisyon düzenine uygulanabilecek orantısal bir sistemi olduğunu belirledi. Bu sistemi Gutenberg'in bir sayfanın yüksekliğini ve genişliğini dokuz bölüme veya dokuza bölerek tanımladığını sayfanın aktif metin bloğu yüksekliğini ve genişliğini tanımlayan diyagonal çizgilerle 2:3 oranına göre hazırladığını iddia etmiştir (Poullin, 2018: 24).

Resim 5. Sayfa terimleri.

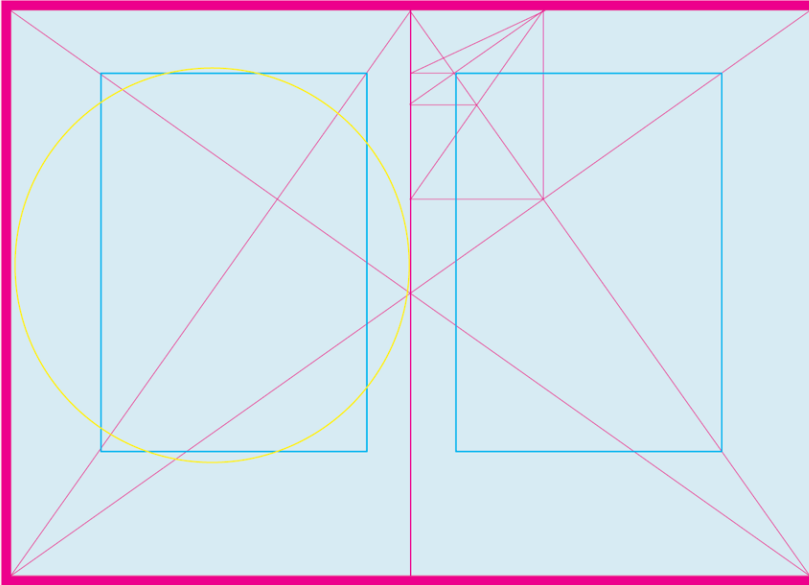


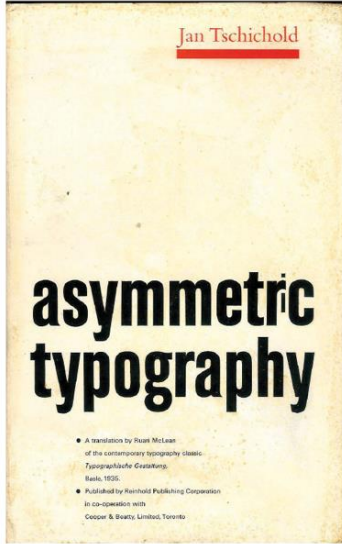
Kaynak: <https://www.kisa.link/NT1T> (E.T. 06.06.2020)

Rosarivo, 1947'de yayınladığı ve sayfa tasarımı tarihinde ızgara kullanımlarını analiz ettiği “Typographical Divine Proportion (Tipografik İlâhi Oran)” kitabında Gutenberg'in sayfasında altın oranı kullandığını belirtmiştir.

Yine aynı sistemi Gutenberg'den itibaren 50 yıl boyunca uygulanan sayfaları inceleyerek oluşturan Van de Graaf tarafından keşfedilen ve Jan Tschichold tarafından geliştirilen 2:3 oranlı tipografik ızgara tasarımı metin ağırlıklı kitap sayfa düzenleri için mekanik bir sistem niteliğindedir (Hurlburt, 1978: 67, 70).

Resim 6. Van de Graaf ve Jan Tschichold tarafından kullanılan, sayfanın yine 2:3 oranına göre kullanıldığı ızgara sistemi.



Resim 7. Jan Tschichold, Asymmetric Typography, 1935.

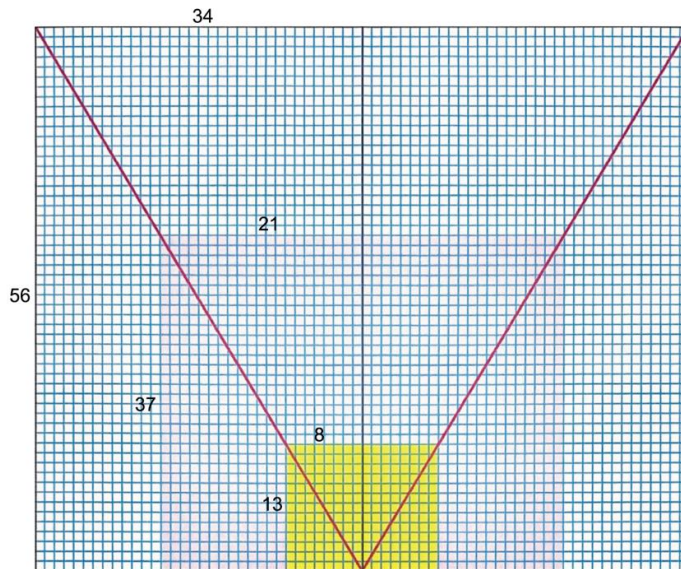
Kaynak: <https://www.amazon.ca/Asymmetric-Typography-J-Tschichold/dp/B0000CNMG9> (E.T. 07.10.2021)

Asimetric Typography kapağında olduğu gibi, başlığın ilk kelimesinin taban çizgisinden alanın tepesine kadar olan kısım kitabın eni ile eşittir. Bu kare alanın boşluğu kompozisyonda önemli bir unsur olarak ele alınır. İkinci kare ise kırmızı çizginin alt kısmı ile başlığın ikinci kelimesinin alt kısmını oluşturur. Bu iç içe geçen iki kare ile Tschichold, dikdörtgeni hassas oranlara sahip alanlara bölerek etkili tasarımı oluşturmuştur (Heller ve Vienne, 2016: 125).

3.2. Sayfa Tasarım Tarihinde Oranlar

12 ve 13. yüzyıllarda yaşamış İtalyan matematikçi Leonardo Fibonacci, döneminden altı yüzyıl sonra kullanımı yaygınlaşan ve kendi ismiyle anılan bir sayı dizisi keşfetmiştir (Şen, 2008: 1-3). Fibonacci serisinde her sayı kendinden önce gelen iki sayının toplamına eşittir Fibonacci serisi 8/13 oranıyla da bağlantılı olması sebebiyle sayfa tasarımında önemlidir. Seri sadece sayfa veya ızgara ölçüleri değil, yazı tipi boyu, metin bloğu veya imge yerleştirmelerinin kullanımı için de uygundur (Ambrose ve Harris, 2019: 25) Fibonacci dizisinden faydalanılarak elde edilen bir ızgara, rasgele veya eşit değerlere dayanan bir ızgaranın aksine, uyumlu ve dinamik bir kompozisyon düzeninin ortaya çıkmasını sağlar (Poullin, 2018: 32)

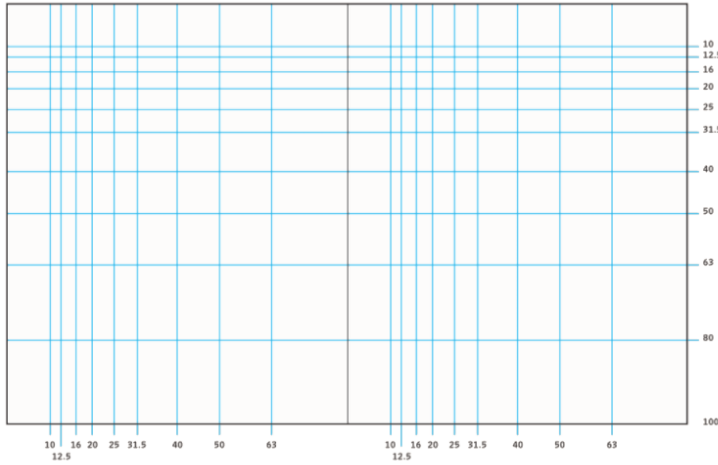
Resim 8. Ard arda Fibonacci sayı tipleri kullanılarak elde edilen 3 farklı sayfa ebadı. Fibonacci dizisindeki iki arardışık sayının büyüğünün küçüğüne bölünmesiyle kabaca altın orana eşit bir oran ortaya çıkar.



Kaynak: Ambrose ve Harris, 2019: 25.

Mühendis Charles Renard (Fransız, 1847-1905)'ın 1870'de geliştirdiği Renard numaralarıyla da tıpkı Fibonacci dizisinde olduğu gibi dinamik bir ızgara elde etmek mümkündür. Bir sayfa enine ve boyuna sırasıyla 10, 16, 20, 25, 40, 63 ve 100. birimlerine bölünerek elde edilebilecek ızgaradır (Poullin, 2018: 68).

Resim 9. Renard numaralarıyla geliştirilmiş simetrik ızgara sistemi..



Kaynak: Poullin, 2018: 32.

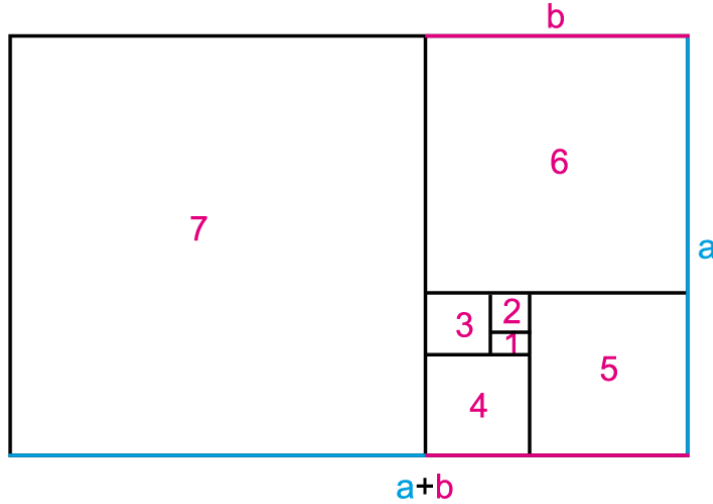
İçgüdüsel olarak estetik yapıya sahip bir sonuç alabilecek tasarımcı, yapmış olduğu araştırmalar ve tecrübeler neticesinde matematiksel hesaplarla da doğru oran ve muhteşem estetiği yakalayabileceğini bilir. Altın oran, ilahi oran, altın ortalama veya altın sayı olarak da bilinen bu oran sanatta ve mimaride binlerce yıldır kullanılmaktadır (Poullin, 2018: 18). Altın bölüm olarak da adlandırılan altın oran, yükseklik / genişlik gibi öğelerin bir oranını tanımlar (Tondreau, 2009: 26). Bugün günlük hayatta kullanılan pek çok ölçü gibi neredeyse her gün kullanılan kredi kartları veya banka kartlarının ölçüsü de altın oran dikdörtgeniyle ilişkilidir. Alman ressam Albert Dürer 1400'lü yıllarda çalıştığı tipografilerde altın oran ile ilişkilendirmiş ve mükemmel yapılara ulaşmayı amaçlamıştır. Altın oran sayısal olarak 1:1,618'dir ve Yunan sanatında ve antik eserlerde kullanımı oldukça dikkat çekicidir (Uçar, 2019: 264, 265) Özellikle sayfa boyutu için temel oluşturan altın oran basitçe; bir dikdörtgen 2'ye bölündüğünde büyük ölçünün küçük ölçüye oranının, dikdörtgenin tüm ölçüsünün büyük ölçüsüne oranına eşit olması olarak açıklanabilir. Tasarımcıların çoğunun bilinçli olarak kullanmadığı altın oranın özellikle sayfa ve kitap tasarımı ve hatta neredeyse tüm tasarım konulu makale ve kitaplarda yer edinen bu oranın bilinçli kullanılarak başarıya ulaşılacağı söylenebilir.

Resim 10. Albert Dürer'in altın oranı kullanarak oluşturduğu harf tasarımı taslak ve çizimleri.



Kaynak: <http://cargocollective.com/vega/Typographyic-designs-by-Albrecht-Durer> (E.T. 06.06.2020)

Altın oran dikdörtgeni esasında benzersiz özelliklere sahip orantılı bir sistemdir. Örneğin, altın orana sahip bir dikdörtgen daha küçük orantılı bir dikdörtgene bölündüğünde ve kalan alt bölüm bir kare olduğunda, bu özellik bir altın kesitli spiral olarak tanımlanır. Orantılı olarak küçülen kareleri, karenin kenarlarının uzunluğu kadar bir yarıçap kullanarak bir spiral oluşturulur (Resim X). Altın orana dayanan bu sarmal, nautilus kabuğu gibi bir görünüme ulaştırır (Tondreau, 2009: 18).

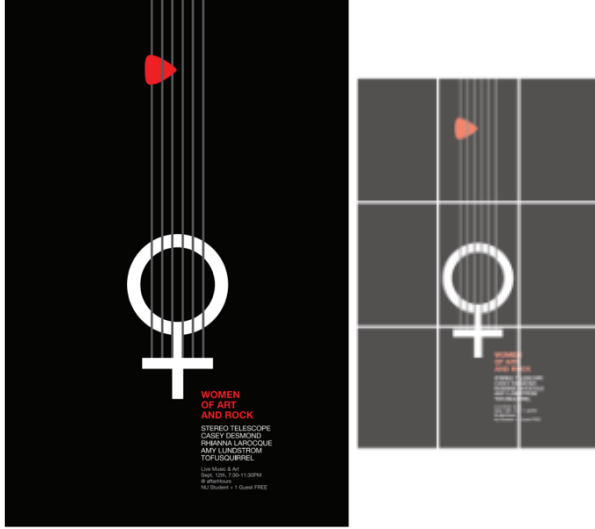
Resim 11. Altın oran dikdörtgeni.

Altın orana uygun bir sayfa ölçüsü oluşturmak için 1. dikdörtgen ele alındığında, dikdörtgenin uzun kenarının üzerine, yine uzun kenarının ölçüsü baz alınarak bir kare eklenir ve böylece 1+2. alanların toplamından oluşan yeni bir dikdörtgen elde edilmiş olur. Yeni dikdörtgenin uzun kenarı baz alınarak uzun kenarının yanına yeni bir kare eklenerek 1+2+3 alanlarının toplamından oluşan yeni bir dikdörtgen elde edilir. Bu şekilde devam ederek kısa kenarı a , uzun kenarı $a+b$ ölçülerinden oluşan altın oran ölçülerine uygun bir dikdörtgen elde edilmiş olur. Bir sayfa ölçüsünde veya ızgarada ele alınan altın oran tasarımcıyı Fibonacci dizisiyle aynı sonuca götürecektir.

Resim 12. Partenon kalıntıları üzerine konumlandırılmış altın oran spirali.

Kaynak: Fotoğraf, <https://unsplash.com/photos/cHvyUM-kXoA> (E.T. 24.09.2021)

Sayfada dinamik bir görüntü elde etmenin bir başka yolu da sayfada ‘üçte bir kuralı’ veya ‘üçler kuralı’ni uygulamaktır. Üçte bir kuralında, sayfa dikey ve yatay olarak 3 eşit parçaya bölünecek şekilde ızgara çizgileri yerleştirilir (Landa, 2017: 173). Sistemde, dokuz modül ve kesişme noktaları olan dört odak noktasından oluşan bileşimsel ızgara sayfaya uygulanabilir (Dabner, Stewart ve Vickress, 2017: 37). Sayfada kullanılacak imge ızgaraların üzerine yerleştirilir. Özellikle sayfadaki ana mesajı içeren imge ızgara çizgilerinin kesiştiği noktaya konumlandırıldığında bu imge kompozisyonun odak noktasına yerleştirilmiş olur (Landa, 2017: 173). Bu kural uygulandığında kompozisyonu ikiye bölmek, okuyucunun gözünü merkezde tutacaktır. Üçte bir kuralı, sayfada hareketi sağlar ve görsel kompozisyonda aktif olarak pozitif ve negatif alanların oluşmasını sağlar (Dabner vd. 2017: 37). Daha çok fotoğrafçılıkta kullanılan bu kural sayfa tasarımında da keskin bir odak belirlemesi sebebiyle başarılı bir sonuç verecektir.

Resim 13. Üçler kuralına uygun olarak tasarlanmış afiş örneği.

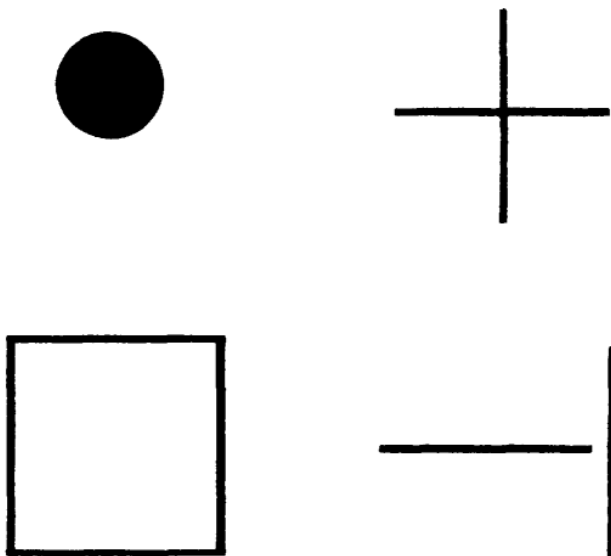
Kaynak: Graphic Design School, Dabner: 37 (E.T. 06.06.2020)

Üçler kuralının bu örneğinde yatay ve dikey olarak bölünen sayfanın merkezine ana mesaj yerleştirilmiş. Sayfanın üçte birlik kısmına ise eklenen renk ile afişi izleme süresinin uzaması sağlanmıştır.

Tasarımcı, sayfada etkili bir kompozisyon oluşturabilmek için sayfa ölçüsü ve ızgarayı belirlerken bu ölçek formüllerinin herhangi birinden faydalanabilir. Bu oranlardan faydalanmadan tamamen sezgileriyle hareket edecek bir tasarımcı da başarılı bir sonuç elde edebileceken, kullanmayı tercih edebileceği bu oranların herhangi biri estetik açıdan sayfayı okuyucu rahatsız etmeyecek veya gözünü yormayacak bir sonuca ulaştıracaktır.

3.3. ızgaranın Tarihine Genel Bir Bakış

ızgara, yirminci yüzyıl grafik tasarımında modern hareketin gelişmesinde ve sağlamlaştırılmasında merkezi bir rol oynamıştır (Williamson, 1986: 15). Özellikle bu dönemde tasarımın tamamlanmış olarak nitelendirilmesi için sayfa içerisine yerleştirilecek metin ve imgelerin düzenlenmesinde yüksek oranda kullanılmıştır. Williamson, Design Discourse: History, Theory, Criticism kitabında ızgaraların yapısal tipolojisini dört temel ızgara üzerinden değerlendirir ve bunlar; koordinat temelli, kesişim temelli, modül temelli ve satır temelli ızgaralardır (Williamson, 1986: 15).

Resim 14. Williamson'a göre ızgara tipolojisinin 4 alt ızgara formunun temel yapısı.

Kaynak: Williamson, 1986:15. (E.T. 06.06.2020)

Ayrıca bu dört ana form tarihsel olarak ikiye gruplar halinde incelendiğinde, ilk ikili grup nokta tabanlı olarak adlandırılarak koordinat ve kesişim tabanlı yapıları içerir. İkinci grup ise alan tabanlı ızgara olarak anılır ve modüler ve satır tabanlı ızgaralar bu grupta değerlendirilir (Williamson, 1986: 15).

Söz konusu kitapta Williamson ızgaraları tarihsel olarak Geç Ortaçağ ızgarası, Rönesans ve Kartezyen ızgaraları, Modern ızgara ve Postmodern ızgara olarak dört dönemde incelemiştir.

Geç ortaçağ ızgara döneminde daha çok nokta temelli ızgara odak belirlemek amaçlı kullanılmıştır. İleri dönemlerde ise çizgi tabanlı ızgaralar kullanılmaya başlanmıştır. 1450'li yıllarda ilk olarak basımı bittiği bilinen Gutenberg'in 42 satırlık İncil'i de satır temelli ızgaraya örnek gösterilebilir.

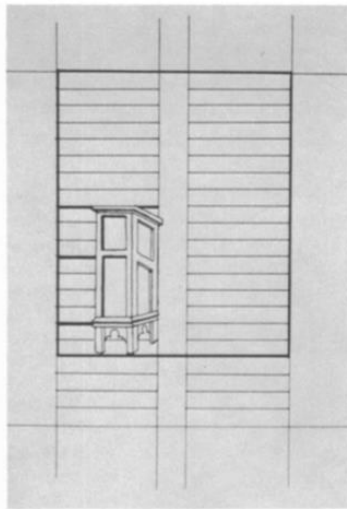
Resim 15. Gutenberg İncili, 42 Satırlık İncil veya Nazarin İncili olarak geçen Gutenberg'in basımı 1454 yılından başlayarak 1455 yılında tamamlanan İncil'den bir görüntü.



Kaynak: <http://www.designishistory.com/1450/gutenberg/> (E.T. 06.06.2020)

Gutenberg İncil'inde her biri 42 satırdan oluşan karşılıklı 2 sayfada toplam 4 sütun bulunur. Rosarivo (1961), Divina proporcion tipografica (Tipografik İlahi Oran) kitabı ve Jan Tschichold'a (1991) göre Gutenberg, parçalar arasındaki uyumu yakalayabilmek için sayfa tasarımında altın orandan faydalandığını belirtmişlerdir. Gutenberg'in bir yaprağının 43x31 cm olduğunu belirten John Man de, Gutenberg'in bu ölçüyü altın orana yaklaşmak için kullandığını iddia etmiştir. Fakat İncil'de genel olarak altın oranın geçerli olması için hesaplamalara göre 44,x 27,5 cm olması gerekmektedir (Pettersson ve Strand, 2018: 161-162).

Resim 16. On beşinci yüzyılın başlarından kalma Saat Kitabı'nın bir el yazması sayfasındaki boyalı minyatürün resimsel kompozisyonu ile sayfa kuralları arasındaki ilişkiyi gösteren diyagram.



Kaynak: Williamson, 1986: 16.

Saat Kitabı'nın Gutenberg'in satırlarının Gotik dönem el yazmalarında kullanılan kılavuzlardan türetildiği iddia edilmektedir. Sütun ve kenar boşlukları için yerleştirilen dikey çizgiler ve el ile yazılan satırlarda yazanın elini yönlendirmek ve düzeni sağlamak amacıyla yatay çizgiler içermektedir. Gravür içeren sayfalarda, bu çizgilerin hem resim hem metin için rehber niteliği taşıdığı iddia edilmektedir. Bu doğrultuda yukarıdaki görselde de görüldüğü gibi on beşinci yüzyılın başlarında bir Saat Kitabı'nda, St. Anthony'nin vaaz verdiği kürsünün sol kenarının metnin iç sütun kenarına denk geldiği sayfanın yüzyıllar sonra hazırlanan soldaki ızgara eskizinde açıkça görülmektedir (Williamson, 1986: 16). Bu taslak soldaki sayfanın yapımından neredeyse üzerinden beş yüzyıl geçtikten sonra tanımlanacak modern ızgarayla temel olarak aynı amaca hizmet etmektedir: sayfada denge ve düzeni sağlamak.

Rönesans ve Kartezyen ızgaraları döneminde koordinatlara ve kesişimlere dayanan bir ızgaradan, etkisiz veya niceliksel değere sahip nokta ve eksenlerden oluşan ve neticede alan olarak algılanan ızgaraya doğru bir geçiş olmuştur (Williamson, 1986: 18).

Modern ızgara, öncelikle Jan Tschichold ve dönemindeki bir çok sanatçının sayfa formlarının ızgaraların ve düzenin dönem mesajlarıyla olan ilişkisini sorgulamasıyla ortaya çıkmıştır. Bauhaus'un ve Bauhaus sonrası İsviçre ve Almanya'da tipografik tasarımın da gelişmesiyle hızla yayılmaya başlamıştır (Haslam, 2006: 53). İsviçre tipografisi uluslararası düzeyde yayılırken, ızgara da aynı şekilde popüler bir hale geldi (Armstrong, 2012: 62). Modern ızgara modernist tasarımcılar tarafından kullanılan daha esnek yapıda ızgaradır. Tasarıma yön veren ve fikirlerin yapılaşarak daha fazla kişiye ulaştırmak amacıyla De Stijl, Konstruktivizm, Yeni Tipografi ve İsviçre Stili sayfa tasarımlarında modern ızgaraya sıklıkla başvurulduğu gözlemlenir (Ketenci ve Bilgili, 2006: 307).

Sayfada kullanılan metin ve imgelerin konumu sayısal bir hesaplamayla belirlenir ve sistematik ızgaradan planlı bir şekilde yararlanarak sayfalar oluşturulur (Haslam, 2006: 53). Özellikle Josef Müller-Brockman, "Grafik Tasarımda Izgara Sistemleri (Grid System in Graphic Design, 1961)" isimli kitabıyla İsviçre üslubu ızgara sisteminin yönetimini anlatmıştır (Heller ve Vienne, 2016: 146).

Postmodern ızgara ise İsviçre'de Basel Sanat Okulu grafik tasarım profesörü Wolfgang Weingart gibi İsviçre ızgarasının artık işlevsel olmadığını düşünen bir grup tasarımcı tarafından geliştirilmiştir.

Resim 17. Wolfgang Weingart, Typographic Process, Nr 5. Typography as (Painting) 1971-1974.



Kaynak: https://www.moma.org/collection/works/86507?artist_id=6289&page=1&sov_referrer=artist (E.T. 16.09.2021)

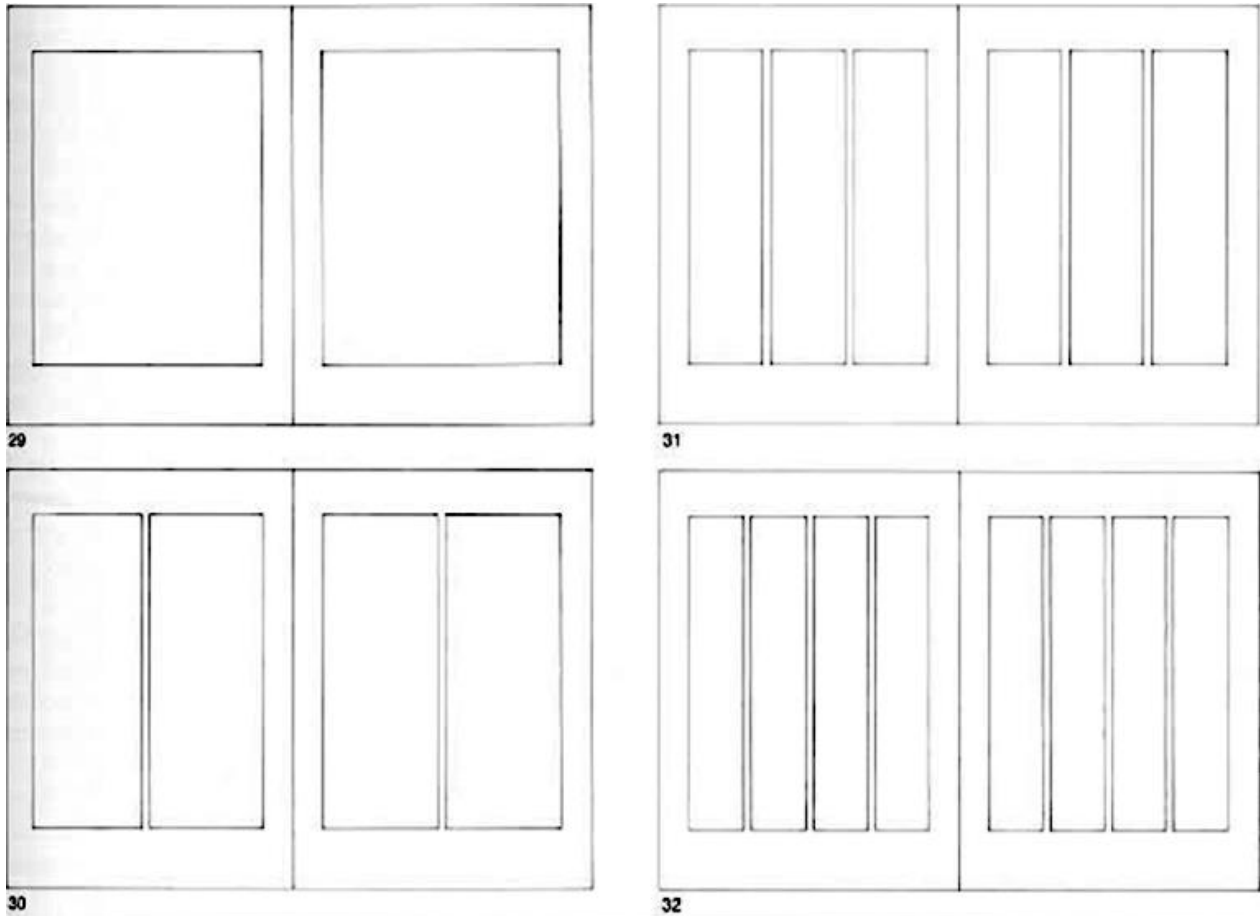
Weingart'ın 1970'li yıllarda yapmış olduğu bu çalışmasıyla postmodernist ızgaranın kullanımını ve niteliklerini temsil etmektedir. Bir tarz oluşturma amacında olmadığını belirtmesine rağmen Weingart tarzı hızla yayılsa da her zaman olduğu gibi gelenekselciler tarafından ilerici tavrı pek de hoş karşılanmadı. Grafik tasarım gelişiminde yeni dalga olarak da adlandırılan bu dönemde, teknik bir mükemmeliyetçiliğin aksine incelik ve yetenek reddedilerek el çizimleri ve yerel kültüre sahip tarzlar benimsenmiştir. Ustalığın yenilik olmadığını düşünen tasarımcılar, tarzdan ziyade ifadeyi önemsemişlerdir (Armstrong, 2012: 62).

3.3.1. Sayfada kullanılan ızgara türleri

Grafik tasarımda ızgaralar, genel yapılarına göre, sütun ızgara, heyararşik ızgara, modüled ızgara ve çarpaz (diyagonal) ızgara olarak 4 ana türde incelenenebilir.

Sütun ızgaralar dikey taşıyıcı olarak da adlandırılır ve metnin imgeye oranla daha fazla olduğu sayfalarda metin ve imgeler sayfada sütun boyunca akacak şekilde düzenlenir (Sözen ve Tanyeli, 2010: 287). Metin unsurlarını içeren dikey yapıda ızgaradır ve bir sayfa bir ya da birden fazla sütun ızgaraya sahip olabilir (Ambrose ve Harris, 2014: 106). Yüzlerce yıldır dini kitaplar için tercih edilen sütun ızgara sistemi, ders kitapları, sözlükler referans kitaplar ve aylık dergiler için de tercih edilmektedir (Lupton ve Phillips, 2015: 196). Sütun ızgara içeren bir sayfa planlanırken sütun sayısı belirlenirken sayfanın genel tarzı ve yapısı da göz önünde bulundurulmalıdır. Cilt payının sayfanın okunurluğunu etkilemesi amacıyla, sütunlar belirlenirken cilt payının da özenli bir şekilde hesaplanması gerekmektedir.

Resim 18. Josef Müller-Brockmann, 1, 2, 3 ve 4 sütunlu ızgara örnekleri..



Kaynak: Brockmann, 1961: 55.

Sütun sayısına göre üç çeşit ızgaradan bahsedilebilir. “Tek sütunlu ızgara” genellikle deneme, rapor veya roman üslubundaki kitaplar için tercih edilebilir. “İki sütunlu ızgara” görece daha dinamik bir sayfa elde edilmek isteniyorsa birbirinden farklı genişliklerde sütunlar tercih edilebilir. Geniş olan sütun dar olanın genellikle iki katı olacak şekilde belirlenir. Bir sayfada bulunacak birden fazla türde bilgi varsa daha çok bu tür ızgaralar tercih edilebilir. Üç veya daha fazla sütundan oluşan “çoklu sütun ızgara” ise daha çok web veya dergi sayfası tasarımlarında tercih edilirken, bir veya iki sütunlu ızgaraya göre birleştirilebilen veya ayrıştırılabilen ızgaralar içerdiğinden daha esnek bir yapıya sahip olabilmektedir (Tondreau, 2009: 11).

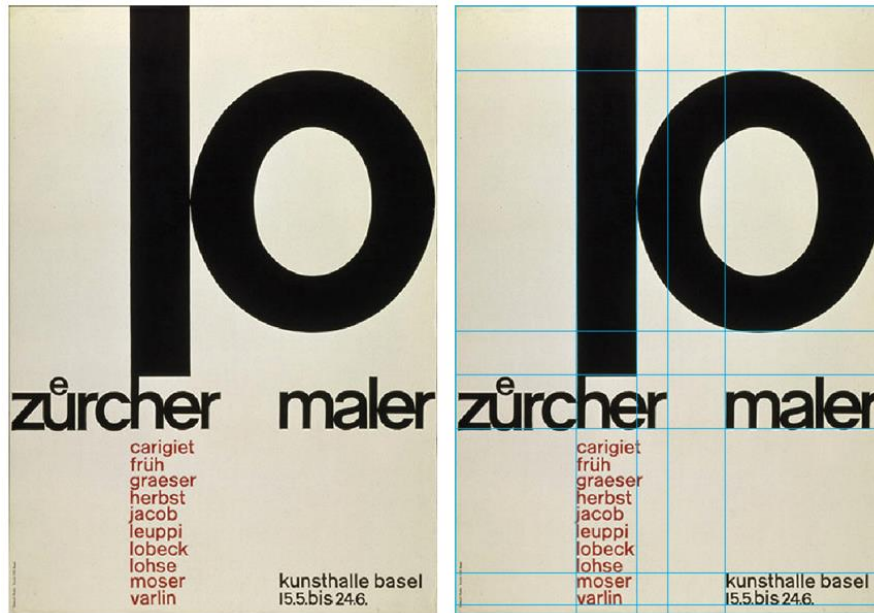
Resim 19. 3 sütunlu ızgara kullanımı.

Kaynak: <https://i.pinimg.com/564x/48/cf/d3/48cfd37f5d379eb3a4aa08209d83da90.jpg> (E.T. 06.06.2020)

Hiyerarşik ızgara sayfayı bölgelere ayırır, genellikle yatay sütunlarla planlanır. Dikey veya yatay olsun sayfada sınırları açıkça belirlenen alanları kullanmak daha çok form ve fatura gibi ürünlerin kullanımını ve tasarımını kolaylaştırır.

Bir tasarımda hiyerarşik ızgara sistemi kullanılacaksa muhakkak ki öncelikle tasarlanan sayfanın içerdiği bilgilerin yapısı göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü hiyerarşik ızgara modüler ızgarada olduğu gibi düzenli kareler ve düzenli boşluklardan ziyade esnek ve tasarımcının üslubuna ve özgün düşüncesine dayandırarak oluşturduğu ızgara dinamik ve çekici bir sayfa yapısının ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

Hiyerarşik ızgaraya ismini de veren en önemli özelliği sayfadaki bilgilerin önem sırasına göre yerleştirilebilmesidir. Gazete, dergi veya formlarda hiyerarşik ızgaranın sıklıkla tercih edildiği görülebilmektedir. Yazı tipi, punto, renk ve font çeşitleri kullanılarak sayfada hiyerarşi elde edilebilir. Bunlardan bir veya birden fazla değişiklik bir arada kullanılabilir. Fakat tasarımda bütünlüğü korumak ve sayfada aşırıya kaçmamak adına bu tür hiyerarşik değişikliklerde dikkatli olmak faydalı olacaktır.

Resim 20. Emil Ruder, 10 zürcher maler afiş tasarımı.

Kaynak: <http://3tasarimci.blogspot.com/2011/05/emil-ruder.html> (E.T. 24.10.2021)

Resim 21. Josef Müller-Brockmann, Juni-Festwochen Zürich afiş tasarımı, Hiyerarşik ızgara kullanımı.

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Josef_M%C3%BCller-Brockmann#/media/File:Josef_M%C3%BCller-Brockmann_1957.jpg (E.T. 01.10.2021)

Brockmann afiş tasarımında her ne kadar ızgaraları kitap kapağında olduğu gibi görünür hale getirmemiş olsa da, festivalin ritmini aktarmak için kullandığı canlı sarı renk ve adeta müzik ritmine dönüşen sarı alanlarıyla ızgaranın temelini izleyiciye aktarmıştır.

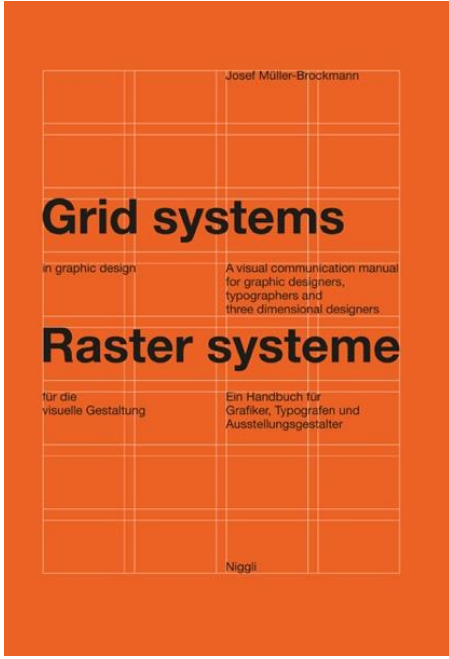
Modüler ızgarayı tanımlamak için öncelikle modül, bir ızgaranın iskeletini oluşturacak biçimde dizilmiş geometrik biçimler olarak tanımlandığında; modüler ızgaranın sayfayı eşit alanlara bölen bir yapıya sahip olduğu daha kolay anlaşılabilir. Modüler ızgara, dikey sütun ve yatay akış çizgilerinin kesişmesiyle oluşan, eşit kenar boşluklu bloklara bağlı modül kullanımıyla ilgili düzen arayışıdır (Görsel 72), (Landa, 2017: 162). Sayfaya yerleştirilecek metin veya imgeye göre modüller yatay veya dikey olarak birleştirilerek özellikle çok sayfalı ürünlerde hareketin oluşmasını kolaylaştırır. Birleştirilen modüller aracılığıyla oluşturulan farklı ölçülere sahip sütunlar veya satırlar ile hiyerarşi de elde edilebileceği gibi ancak düzenli bir hiyerarşik yapı oluşturulabileceği unutulmamalıdır. Modüler ızgara tasarımcının unsurları sayfaya yerleştirmede daha fazla alternatifte sahip olmasını sağlar.

Sayfadaki imge ve metinler önem sırasına göre ölçeklenerek bütünlük oluşturacak şekilde modüler ızgara sistemiyle düzenlenebilir (Pehlivan, 2009: 62). Sürekli akan bir metin bloğu oluşturmak veya tüm boşlukları doldurmak yerine yazıyı parçalara ayran modül ızgarada imgeler bütüncül bir hiyerarşi oluşturacak şekilde sayfaya yerleştirilir (Ambrose & Harris, 2013: 42).

Modüler ızgara daha çok gazete, takvim, çizelge ve tablo gibi karmaşık bilgi içeren alanları düzenlemek için en iyi ızgaradır. (Tondreau, 2009: 11). Karmaşık bilgiler için düzenli bir sayfa oluşturmak için ilk olarak güçlü bir ızgara oluşturmak sonraki aşamaları kolaylaştırmak için doğru bir başlangıç olacaktır. Bu tür bilgiler okuyucuya aktarılırken mutlaka okuyucu kitlesi çözümlenmeli ve bilgiler okuyucunun rahat algılayabileceği şekilde sunulmalıdır.

İsviçreli mimar Le Corbusier daha çok mimari formlar ile ilgili olan kitabında sayfanın tasarıma uygulanışıyla ilgili bilgilere de değinmiştir. Bu sistemi insan anatomisinin oranlarına bağlı olarak çeşitli boyutlara uygulanabilecek matematiksel oranlardan olan Fibonacci serisini kullanmıştır. Alman ve İsveçli tasarımcılar sayfa düzeninde tasarım odaklı modern ızgaralara aktaracak modüler sistemleri Fibonacci serisine dayanmaktadır. Ayrıca İsviçreli mimar Le Corbusier'in mimari formları içeren kitabının sayfa tasarımında bu seriden faydalanarak modüler ızgarayı kullandığı düşünülür (Hurlburt, 1978: 16, 17)

Resim 22. Josef Müller-Brockmann, Grid systems in graphic design kitap kapağı, 1961..

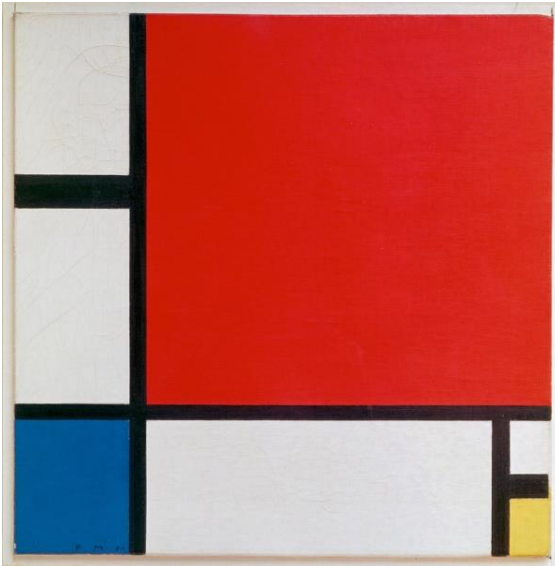


Kaynak: <https://www.niggli.ch/en/produkt/grid-systems-in-graphic-design/> (E.T. 22.10.2021)

Brockman İsviçre stilini anlattığı kitabının kapağında ızgaraları görünür bir biçimde kullanarak ızgara kullanımını postmodern yapıya dönüştürmesine yol açmıştır denilebilir.

Mondrian'ın resimleri modüler ızgara için başarılı bir örnek olarak sunulabilir. Eserler bir dizi sürekli veya hiç bitmeyen bir dizisi olarak izleyici karşısına çıkmaktaydı. Sürekliliğe dayanan bu ızgara kullanımıyla modern ızgaranın modüle dayandırıldığı söylenebilir.

Resim 23. Piet Mondrian, Composition with Red, Blue, and Yellow, 1930, De Stijl döneminin ızgara kullanımı örneği.



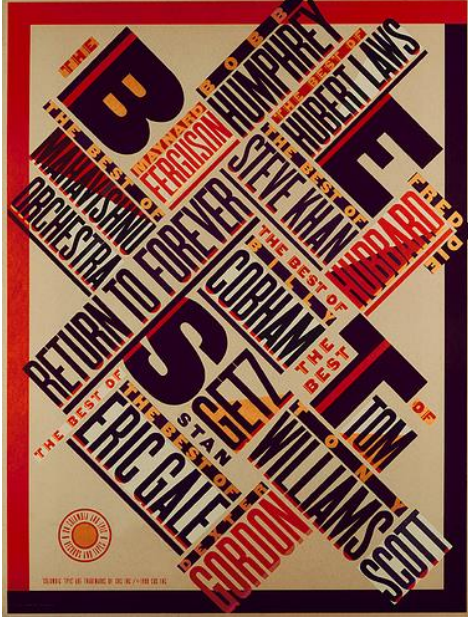
Kaynak: <https://www.khanacademy.org/humanities/ap-art-history/late-europe-and-americas/modernity-ap/a/mondrian-composition> (E.T. 05.10.2021)

Çapraz veya diyagonal ızgara sistemi diğer ızgara sistemlerinden farklı olarak sayfa eğim ve açılara dayandırılarak tasarlanır (Kılıçkaya, 2017: 17). Çizgi ağı olarak da adlandırılacak çapraz ızgara sistemlerinin çizgi yönü genellikle; eşit aralıklarla veya aralıkların eşit olarak artmasıyla yatay ve dikey olarak düzenlenebilir. Dairesel, açılı veya düzensiz çapraz ızgaralar oluşturulabilir (Lupton ve Philips, 2015: 187).

Jan Tschichold'ın olduğu 2/3 orana sahip klasik sayfa düzeni de yarı çapraz veya tam çapraz çizgiler yardımıyla oluşturulmuştur. Metin ve imgeler arasındaki alanlarda oransal bir ilişki kurulan bu sayfa düzeninde ölçüler esas alınan ölçüler değil oranlardır (Görsel 70), (Ambrose ve Harris, 2013: 28).

Çapraz ızgara tasarımcının belirlediği bir açıyla oluşturulabilir, fakat tasarımın etkisini arttırmak ve algısını kolaylaştırmak için daha çok 30, 45 ve 60 derecelik açılar tercih edilir. Izgaranın yukarı veya aşağı doğru yönlendirmesi sağlanabilir. Fakat daha çok 45 derece ve yukarı eğimli bir açı algının kolaylaşmasını sağlar. Özellikle 60 derecelik açı kullanılırken metin yoğunluğu olmamasına özen gösterilmesi gerekir ki, abartılı bir eğim oluşturacağından okuma güçlüğüne sebep olmasın.

Resim 24. Paula Scher, the city's Public Theatre afiş.



Kaynak: https://bigajwiktoria.github.io/Paula-Scher/paula_scher_essay_2.html (E.T. 18.10.2021)

Scher'in farklı yazı tiplerini harmanlayarak oluşturduğu tasarımda, uygun açılarla elde edilen çapraz ızgara genç ve dinamik bir görüntü oluşmasını sağlamıştır.

4. SONUÇ

Düzen grafik çalışmalarında oldukça önemli bir noktadadır. Dahası denge, ritim, oran, bütünlük gibi tasarım ilkelerinin temeli düzene dayandırılabilir. Bir sayfa tasarımında bu düzeni yakalamak için ızgara kilit bir araç olarak nitelendirilebilir.

Yüzyıllar öncesinde Honnecourt'ın eskiz defteri ve Gutenberg'in İncil'inde olduğu gibi belirli kanonlar sanatın ve tasarımın pek çok alanında kullanıldığı gibi sayfayı da kalıcı bir kusursuz görünüme kavuşturmuştur. Bu çalışmaların temelinin Fibonacci serisi, Renard numaraları veya altın oran gibi matematiksel hesaplara dayandığı düşünülmektedir. 20. yüzyıla gelindiğinde ise sayfaların düzenini sağlamak amacıyla kullanılan çizgiler, grid yani ızgara ismini alarak yaygın bir şekilde incelenmeye ve kullanılmaya başlanmıştır.

Tasarımcı sayfada verilecek mesajı net bir şekilde aktarabilmek amacıyla, tasarım alanında kabul görmüş uygun oranları ve kanonları kullanarak ele aldığı ızgarayla veya tasarım alanına uygun olarak göz ve hislerine uygun olarak oluşturduğu ızgarayla çalışmasına başlayabilir. Genellikle çok sayfalı tasarımlarda ızgara, sayfanın temel alanlarının ayrıştırılması ve ana metin veya ana unsurun geleceği alanların belirlenmesinde tasarımcıya hız kazandırmakla birlikte, sayfanın ve dolayısıyla kompozisyonun bütünlüğüne de katkı sağlayacaktır. Gutenberg'in 42 satırlık İncil'inden Weingart'ın postmodern ızgara örneğine kadar tüm örneklerde sistemli bir matematik ve düzenli bir bütünlük net bir şekilde gözlemlenebilmektedir. Izgara, zamanla Brockman'ın Izgaraları anlattığı kitap kapağında olduğu gibi izleyicinin de görebileceği ve hatta tasarımın bir parçası olabileceği şekilde sayfaya yerleştirilebilir bir konuma gelmiştir. Bu kullanım nadiren kabul görüyor ve postmodern bir görünüm sağlıyor olsa da sayfaya güçlü bir ritim kazandırdığı göz ardı edilemez.

Sonuç olarak ızgara oluşturmak profesyonel bir tasarımda sürecin ilk adımıdır. Tasarımcının işini kolaylaştırmakla birlikte, denge ve düzeni sağlamlaştıır. Fakat, ızgaraya her zaman keskin vazgeçilmez, göz ardı edilemez çizgiler olarak bakmak da doğru olmayacaktır. Muhakkak ki okuyucuyu şaşırtmak, tasarıma ya da metne bağlamak için oldukça etkili bir yöntemdir ve bu yöntem ızgaranın nadiren ve bilinçli bir şekilde bozulmasıyla sağlanabilecektir. Esasında tasarımcı üst düzeyde verim alabilmek için, ızgaranın matematiğine fizik kanununu esas alan bir bilim insanı gibi değil; değişebilir, yenilenebilir ve kuralları göz ardı edilebilir bir sanatçı gözüyle değerlendirebilmelidir.

KAYNAKÇA

- Ambrose G. ve Harris P. (2019). Grafik Tasarımda Sayfa Düzeni. İstanbul: Literatür yayınları.
- Ambrose G. ve Harris P. (2014). Grafik Tasarımda Izzaralar. İstanbul: Literatür yayınları.
- Armstrong, H. (2012). Grafik Tasarım Kuramı. (M. E. Uslu, Çev.). İstanbul: Espas Yayınları.
- Brockmann, J. M. (1961). Grid System in Graphic Design. Arenenbergstrasse: Niggli Verlag.
- Dabner, D. Stewart, S. ve Vickress, A. (2017). Graphic Design School: The Principles and Practice of Graphic Design. London: Quarto.
- Guthrie, R (2011). Publishing: Principles and Practice. California: SAGE Publications Inc.
- Haslam, A. (2006). Book Design. London, Laurence King.
- Heller S. ve Vienne V. (2016). Grafik Tasarımı Değıştiren 100 Fikir. İstanbul, Literatür yayınları.
- Hurlburt, A. (1978). The Grid, Published by John Wiley & Sons, Inc., Canada.
- Ketenci, H. F. ve Bilgili, C. (2006). Görsel İletişim ve Grafik Tasarımı. İstanbul: Beta Basım.
- Kılıçkaya, E.E. (2007). *Grafik Tasarımda Görünmeyen Çoğunluk Beyaz Alanlar*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yök Tez Merkezi: 206006.
- Landa, R. (2017). Graphic Design Solutions. Boston: Cengage.
- Lipton, R. (2007). The practical guide to information design. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.
- Lupton, E. ve Phillips, J. C. (2015). Graphic Design: The New Basics. New York: Princeton Architectural Press.
- Poullin, R. (2018). Design School: Layout: A Practical Guide for Students and Designers. USA: Quarto Publishing.
- Petterson, R. ve Strand, L. (2018). Divine pages. *Journal of Visual Literacy*, 37:3, 140-167, DOI: 10.1080/1051144X.2018.1529886.
- Sözen, M. ve Tanyeli, U. (2010). Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Şen, E. (2008). Fibonacci sayıları, altın oran ve uygulamaları. *Lisans Bitirme Ödevi*. Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Fen Fakültesi Matematik Bölümü. <https://arxiv.org/pdf/1301.6606.pdf> (E.T. : 10.09.2021).
- Tondreau, B. (2009). Layout essentials : 100 Design Principles for Using Grids. Singapore: Quayside Publishing.
- Tschichold, J. (1991). The Form of the Book: Essays on the Morality of Good Design. Washington: Point Roberts: Hartley & Marks.
- Uçar, T. F. (2019). Görsel İletişim ve Grafik Tasarım. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Williamson, J. H. (1986). The Grid: History, Use, and Meaning. *Design Issues*, Vol. 3, No. 2 (Autumn, 1986), pp. 15-30. Doi: <https://doi.org/10.2307/1511481>